



## Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

12. september 2013\*

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Kohtualluvus, kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine tsiviil- ja kaubandusajades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Artikli 1 lõige 1 — Kohaldamisala — Mõiste „tsiviil- ja kaubandusajad” — Ametiasutuse esitatud hagi — Kahjuhüvitis mittekäibemaksukohustuslasest kolmanda isiku maksupettuses osalemise alusel

Kohtuasjas C-49/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Østre Landsreti (Taani) 25. jaanuari 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. jaanuaril 2012, menetluses

**The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs**

*versus*

**Sunico ApS,**

**M & B Holding ApS,**

**Sunil Kumar Harwani,**

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (ettekandja) ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. veebruari 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Sunico ApS, M & B Holding ApS ja Sunil Kumar Harwani, esindaja: advokaat O. Spiermann
- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: L. Christie, S. Ossowski ja S. Lee, keda abistas *barrister* A. Henshaw,
- Šveitsi valitsus, esindaja: D. Klingele,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja C. Barslev,

\* Kohtumenetluse keel: taani.

olles 11. aprilli 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,  
on teinud järgmise

### **otsuse**

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 1 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 See taotlus esitati kohtuvaidluses ühelt poolt Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customsi (Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi maksu- ja tolliamet, edaspidi „maksuamet”) ja teiselt poolt Sunico ApS, M & B Holding ApS-i ning Harwani (edaspidi koos „Sunico”) vahel seoses maksuameti taotlusel Taani territooriumil asuvate Sunico varade arestimise kinnitamise menetlusega.

### **Õiguslik raamistik**

#### *Liidu õigus*

Määrus nr 44/2001

- 3 Määruse nr 44/2001 põhjendused 6 ja 7 sätestavad:  
„(6) Selleks et saavutada tsiviil- ja kaubandusajades tehtud kohtuotsuste vaba liikumine, on vajalik ja asjakohane, et kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise eeskirju reguleeritaks ühenduse õigusaktiga, mis on siduv ja vahetult kohaldatav.  
(7) Käesoleva määruse reguleerimisala peab hõlmama kõiki peamisi tsiviil- ja kaubandusajades peale teatavate selgelt määratletud asjade.”
- 4 Selle määruse artikli 1 lõige 1 määratleb selle esemelise kohaldamisala järgmiselt:  
„Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusajades suhtes igat liiki kohtutes. Eelkõige ei kohaldata seda maksu-, tolli- ja haldusajades suhtes.”

#### *EÜ-Taani leping*

- 5 19. oktoobril 2005 Brüsselis allkirjastatud Euroopa Ühenduse ja Taani Kuningriigi vahelise kohtualluvust ja kohtuotsuste täitmist tsiviil- ja kaubandusajades käsitleva lepingu (ELT L 299, lk 62), mis on Euroopa Liidu nimel heaks kiidetud nõukogu 27. aprilli 2006. aasta otsusega 2006/325/EÜ (ELT L 120, lk 22), eesmärk on kohaldada määrust nr 44/2001 ja selle rakendusmeetmeid Euroopa Liidu ja Taani Kuningriigi vahelistele suhetele. See jõustus 1. juulil 2007 vastavalt EÜ-Taani lepingu (ELT 2007, L 94, lk 70) artikli 12 lõikele 2.
- 6 Lepingu preambul on sõnastatud järgmiselt:  
„[...]

Arvestades, et [Euroopa Liidu] Kohus peaks olema pädev samadel tingimustel tegema eelotsuseid Taani kohtu poolt tõstatatud küsimustes käesoleva lepingu kehtivuse või tõlgendamise kohta ning et Taani kohtud peaksid seetõttu taotlema eelotsuseid määruse [nr 44/2001] ja selle rakendusmeetmete tõlgendamise kohta samadel tingimustel kui teiste liikmesriikide kohtud,

[...]”.

- 7 Kõnealuse lepingu artikli 2 „Kohtualluvus ja kohtuotsuste täitmine tsiviil- ja kaubandusajades” lõige 1 sätestab:

„Käesolevale lepingule lisatud ja käesoleva lepingu osa moodustava määruse [nr 44/2001] sätteid koos määruse artikli 74 lõike 2 kohaselt vastu võetud rakendusmeetmetega ja [Taani Kuningriigi] poolt vastavalt käesoleva lepingu artiklile 4 rakendatud rakendusmeetmetega, mis on vastu võetud pärast käesoleva lepingu jõustumist, ning määruse artikli 74 lõike 1 kohaselt vastu võetud meetmetega kohaldatakse rahvusvahelise õiguse alusel [liidu] ja [Taani Kuningriigi] vahelistele suhetele.”

- 8 Sama lepingu artikli 6 „Euroopa Kohtu pädevus lepingu tõlgendamisel” lõiked 1 ja 6 sätestavad:

„1. Kui poolelioleva kohtuasja läbivaatamisel Taani kohtus tõstatatakse küsimus käesoleva lepingu kehtivuse või tõlgendamise kohta, taotleb see kohus Euroopa Kohtult sellekohast otsust juhul, kui teise liikmesriigi kohus oleks samadel asjaoludel kohustatud seda tegema seoses käesoleva lepingu artikli 2 lõikes 1 nimetatud määruse [nr 44/2001] ja selle rakendusmeetmetega.

[...]

6. Kui [EÜ] asutamislepingu Euroopa Kohtu otsuseid puudutavaid sätteid muudetakse selliselt, et need toovad kaasa tagajärgi määrusega [nr 44/2001] seotud otsustele, võib [Taani Kuningriik] teavitada komisjoni oma otsusest neid muudatusi käesoleva lepingu suhtes mitte kohaldada. Teavitamine toimub kas muudatuste jõustumisel või sellele järgneva 60 päeva jooksul.

Sellisel juhul loetakse käesolev leping lõppenuks. Leping lõpeb kolme kuu möödumisel teavitamisest.”

### *Taani õigus*

- 9 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (retsplejeloven) artikli 634 lõige 1 sätestab:

„Võlausaldaja peab ühe nädala jooksul pärast vara arestimist algatama menetluse seoses nõudega, mille tagamiseks vara arestiti, välja arvatud juhul, kui võlgnik loobub vaidlustamisest arestimise ajal või pärast seda. Selle menetluse raames esitab võlausaldaja ka eraldi nõude vara arestimise kinnitamiseks.”

- 10 Selle seadustiku artikli 634 lõige 5 sätestab:

„Kui asjaomase nõude menetlemine on pooleli välisriigi kohtus, kelle otsus on eeldatavasti Taanis siduv, peatatakse lõike 1 alusel algatatud menetlus seni, kuni välisriigi menetluses on tehtud lõplik kohtuotsus. Kohus võib siiski kohe lahendada vara arestimise määruse kinnitamise küsimuse.”

### **Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus**

- 11 Pärast väidetavat „karusselli” tüüpi käibemaksupettust, mis võimaldas kõrvale hoida tasumisele kuuluva käibemaksu maksmisest Inglise riigikassa arvel, algatas maksuamet kohtumenetlused nii Ühendkuningriigis kui Taanis.

- 12 Esiteks, mis puutub Ühendkuningriigis algatatud menetluse, siis maksuamet esitas High Court of Justice'isse (England & Wales) (Chancery Division) (Ühendkuningriik) hagi mitme Taanis asuva juriidilise ja füüsilise isiku, muu hulgas ka Sunico vastu.
- 13 Selles kohtus oli vaidlusaluseks küsimuseks, kas maksuamet võib mitteresidentidelt nagu Sunico nõuda kahju hüvitamise hagi (*claim for damages*) raames kahjuhüvitist, mis vastab Ühendkuningriigi käibemaksukohustuslase poolt maksmata jäetud käibemaksu summale, põhjendusega, et need mitteresidendid osalesid „kuritegelikus kokkuleppes pettuse toimepanemiseks” (*tortious conspiracy to defraud*) Inglise õiguse tähenduses. Täpsemalt on maksuamet seisukohal, et kõnealused mitteresidendid vastutasid Ühendkuningriigi territooriumil „karusselli” tüüpi käibemaksupettuse eest. Maksuamet väitis samuti, et needsamad mitteresidendid, kes ei olnud Ühendkuningriigis käibemaksukohustuslased, olid sellest maksudest kõrvalehoidmise skeemist teenitavate summade tegelikud kasusaajad.
- 14 Asjaomane Ühendkuningriigi käibemaksukohustuslane ei ole osapool ei menetluses High Court of Justice'is ega põhikohtuasjas.
- 15 Kuivõrd need mitteresidendid ei vastutanud Ühendkuningriigi käibemaksuga seotud normide alusel, siis rajas maksuamet oma nõude High Court of Justice'is selle liikmesriigi lepinguvälist vastutust (*tort*) puudutavatele normidele, mis käsitlevad kuritegelikku kokkulepet õigusvastaste vahendite kasutamiseks (*unlawful means conspiracy*).
- 16 Eelotsusetaotluse esitamise ajal oli menetlus High Court of Justice'is pooleli.
- 17 Enne selle hagi esitamist andis Taani maksuamet [Ühendkuningriigi] maksuameti nõudmisel talle teavet seoses High Court of Justice'i ees vastutusele võetud mitteresidentidega, tuginedes nõukogu 7. oktoobri 2003. aasta määrusele (EÜ) nr 1798/2003 halduskoostöö kohta käibemaksu valdkonnas ja määruse (EMÜ) nr 218/92 kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 264, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 392).
- 18 Teiseks algatas [Ühendkuningriigi] maksuamet menetluse samuti ka Taanis.
- 19 Maksuameti nõudmisel andis Fogedret i København (Kopenhaageni täitmiskohus (Taani)) 18. mail 2010 loa Sunico Taani territooriumil asuvate varade arestimiseks, et tagada maksuameti kahjuhüvitisnõude sissenõudmine.
- 20 Sunico esitas nende arestimise määruste peale edasikaebuse, mis jäeti 2. juulil 2010 Østre Landsreti poolt rahuldamata.
- 21 Eraldi nõudega, mis esitati Københavns Byretile (Kopenhaageni linnakohus (Taani)) 25. mail 2010, nõudis maksuamet vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 634 lõikele 1, et see kohus tunnistaks Fogedret i Københavni poolt lubatud vara tagatisena arestimise seaduslikkust ning samuti mõistaks välja 40 391 100,01 Suurbritannia naelsterlingit, mis vastab käibemaksu summale, mille tasumisest hoiti kõrvale.
- 22 Sunico oli seisukohal, et esiteks tuleb maksuameti maksmisnõue tagasi lükata kui vastuvõetamatu või vähemalt põhjendamatu ja teiseks, mis puudutab hagi arestimisega seotud osa, vabastada ta nendest kaitsemeetmetest.
- 23 8. septembri 2010. aasta määrusega saatis Københavns Byret asja eelotsusetaotluse esitanud kohtusse.
- 24 Viimane otsustas käsitleda eraldi küsimust, kas vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 634 lõikele 5 tuleb menetlus peatada kuni asja lahendamiseni High Court of Justice'is.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib eelkõige, kas selline hagi, nagu on esitatud 17. mail 2010 Ühendkuningriigi kohtutele, kuulub määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse selliselt, et nende kohtute otsust saaks seda määrust ja EÜ-Taani lepingut kohaldades tunnustada ja täita Taanis.

26 Neil asjaoludel otsustas Østre Landsret menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas nõukogu määruse nr 44/2001 artiklit 1 tuleb tõlgendada nii, et selle määruse kohaldamisalasse kuulub asi, milles liikmesriigi ametiasutused esitavad ettevõtjate ja füüsiliste isikute vastu, kelle asukoht või elukoht on teises liikmesriigis, kahjuhüvitisnõude, mis põhineb – esimese liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel esitatud – väitel, et esines kuritegelik kokkulepe pettuse toimepanemiseks, mis sisaldas esimeses liikmesriigis tasumisele kuuluva käibemaksu tasumata jätmist?”

### **Eelotsuse küsimuse analüüs**

27 Kõigepealt tuleb nentida, et Euroopa Kohus on pädev lahendama käesolevat eelotsusetaotlust.

28 Nimelt, nagu kinnitas ka komisjon Euroopa Kohtus toimunud kohtuistungil, ei ole pärast Lissaboni lepingu jõustumist, millega tunnistati kehtetuks EÜ artikkel 68, Taani Kuningriik kasutanud EÜ-Taani lepingu artikli 6 lõikes 6 sätestatud võimalust kuuekümne päeva jooksul pärast selle jõustumist teavitada komisjoni oma otsusest seda EÜ asutamislepingu muudatust mitte kohaldada. Sellest tuleneb, et tsiviilasjades õiguslase koostöö kohta eelotsuse küsimuste esitamise võimaluse laiendamine kohtutele, mille otsuseid saab edasi kaevata, kohaldub EÜ artikli 68 kehtetuks tunnistamise järel ka eelotsusetaotluse esitanud kohtule.

29 Oma küsimusega soovib ta sisuliselt teada, kas mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad” tuleb määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 tähenduses tõlgendada nii, et see hõlmab hagi, millega ühe liikmesriigi ametiasutus nõuab teises liikmesriigis asuvatelt füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt kahjuhüvitist kahju eest, mis on tekitatud kuritegeliku kokkuleppega esimeses liikmesriigis käibemaksupettuse toimepanemiseks.

30 Sunico, kes soovib eelotsusetaotluse esitanud kohtus oleva menetluse jätkamist, leiab, et tema vastu esitatud kahjuhüvitise hagi suhtes Ühendkuningriigi kohtute poolt tehtud otsus ei saa olla Taanis siduv. Selline otsus ei saa määrust nr 44/2001 kohaldades olla täidetav Taanis, kuivõrd maksuameti kahjuhüvitise nõue põhineb asjaolul, et kolmandast isikust Ühendkuningriigi käibemaksukohustuslane ei maksnud maksu, millest tulenevalt allub see nõue Inglise käibemaksu puudutavale õigusele. Seega leiab Sunico, et selline hagi ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, arvestades, et maksunõuded on sellest sõnaselgelt välja jäetud.

31 Maksuamet, kes palus peatada eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva menetluse, väidab, et Ühendkuningriigi kohtute poolt Sunico vastu esitatud kahju hüvitamise hagi tehtud otsus peaks olema määrust nr 44/2001 ja EÜ-Taani lepingut kohaldades Taanis täidetav.

32 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et kuna määrus nr 44/2001 asendab nüüd liikmesriikidevahelistes suhetes 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32, edaspidi „Brüsseli konventsioon”), kehtivad Euroopa Kohtu tõlgendused konventsiooni sätete kohta ka määruse sätete suhtes, kui määruse ja Brüsseli konventsiooni sätteid võib pidada samaväärseks (vt eelkõige 11. aprilli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-645/11: Sapir jt, punkt 31). Lisaks ilmneb määruse nr 44/2001 põhjendusest 19, et tuleb tagada Brüsseli konventsiooni ja selle määruse vaheline järjepidevus.

- 33 Selles suhtes tuleb tõdeda, et määruse nr 44/2001 kohaldamisala on samamoodi nagu Brüsseli konventsiooni oma piiratud mõistega „tsiviil- ja kaubandusasjad”. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et see kohaldamisala on määratletud peamiselt lähtuvalt elementidest, mis iseloomustavad vaidluse poolte vaheliste õigussuhete laadi või vaidluse eset (vt eelkõige 18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-406/09: Realchemie Nederland, EKL 2011, lk I-9773, punkt 39, ja eespool viidatud kohtuotsus Sapir jt, punkt 32).
- 34 Euroopa Kohus on seega leidnud, et kuigi teatavad ametiasutuse ja eraõigusliku isiku vahelised vaidlused võivad kuuluda määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse, ei ole see nii, kui ametiasutus teostab avalikku võimu (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Sapir jt, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Selleks et määratleda, kas selline on ka olukord kohtuvaidluses, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleb uurida maksuameti Ühendkuningriigis High Court of Justice'isse esitatud hagi alust ja selle menetlemise korda (vt analoogia alusel 14. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-271/00: Baten, EKL 2002, lk I-10489, punkt 31, ja 15. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-266/01: Préservatrice foncière TIARD, EKL 2003, lk I-4867, punkt 23).
- 36 Sellega seoses tuleb tõdeda, et selle kohtu menetluses oleva nõude faktiliseks aluseks on kuritegelik käitumine Sunico ja teiste nimetatud kohtu all olevate mitteresidentide poolt, kellele heidetakse ette Ühendkuningriigi territooriumil kaupade müügitehingute ahelas osalemist, mille eesmärk oli korraldada „käibemaksu karusselli” tüüpi skeem, mis võimaldaks selle liikmesriigi käibemaksukohustuslasel kõrvale hoida käibemaksu maksmisest, ja kes olid samuti selle maksustamise vältimise teel saadud summade tegelikud kasusaajad.
- 37 Mis puutub maksuameti nõude õiguslikku alusesse, siis see hagi ei tugine mitte Ühendkuningriigi käibemaksu käsitlevatele õigusnormidele, vaid Sunico osalemisele kuritegelikus kokkuleppes pettuse toimepanemiseks, mida reguleerivad selle liikmesriigi lepinguvälise tsiviilvastutuse normid.
- 38 Samuti nähtub eelotsusetaotlusest, et Sunico ja teised mitteresidendid, kelle vastu on esitatud High Court of Justice'isse hagi, ei ole Ühendkuningriigis käibemaksukohustuslased, millest tulenevalt nad ei ole kohustatud selle liikmesriigi õigusnormide alusel seda maksu tasuma.
- 39 Nagu ka komisjon ja Ühendkuningriigi valitsus on avaldanud, ei ole maksuametil seoses selle õigussuhetega volitusi, mis oleksid laiemad kui need, mis tulenevad eraõiguslike isikute vahelistele suhetele kohaldatavatest õigusnormidest. Nimelt, nagu rõhutas ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 44, ei ole maksuametil võimalust erinevalt avaliku võimu teostamise olukordadest oma nõude täitmisele pööramist võimaldavat täitedokumenti ise välja anda, vaid ta peab sellises kontekstis, nagu on käesolevas asjas, pöörduma selleks kohtusse.
- 40 Sellest tulenevalt ei ole maksuameti ja Sunico vaheline õigussuhe avalikul õigusel, antud juhul maksuõigusel põhinev, mis viitaks avaliku võimu teostamisele.
- 41 Eelotsusetaotlusest nähtub tõepoolest, et maksuameti nõutav kahjuhüvitis vastab käibemaksukohustuslase poolt Ühendkuningriigis võlgnetavale käibemaksu summale. Siiski ei saa asjaolu, et Sunico lepinguvälise vastutuse ulatus maksuameti ees ja maksunõude, mis maksuametil on maksukohustuslase vastu, summa kattuvad, olla tõestuseks, et maksuameti hagi High Court of Justice'is on Sunico suhtes avaliku võimu teostamine, kuivõrd on kindlaks tehtud, et maksuameti ja Sunico vahelist õigussuhet ei reguleeri Ühendkuningriigi käibemaksu õigusnormid, vaid selle liikmesriigi lepinguvälise vastutust puudutavad normid.

- 42 Lõpuks, mis puutub küsimusse, kas maksuameti teabenõudel, mille ta esitas Taani ametiasutustele määruse nr 1798/2003 alusel enne High Court of Justice'isse pöördumist, on mõju Sunico ja maksuameti vahelisele õigussuhtele, tuleb mainida, et Euroopa Kohtu kasutuses oleva toimiku dokumentidest ei nähtu, et High Court of Justice'is pooleli oleva menetluse raames oleks maksuamet kasutanud avaliku võimu teostamise teel saadud tõendeid.
- 43 Siiski peab eelotsusetaotluse esitanud kohus, nagu on rõhutanud ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 45, kontrollima, kas see antud juhul nii oli, ja vajaduse korral, kas maksuamet on seoses oma High Court of Justice'is menetletava hagiga Sunico ja teiste mitteresidentide vastu eraõiguslike isikutega samaväärses olukorras.
- 44 Eeltoodud arvesse võttes tuleb vastata eelotsuse küsimusele, et mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad” tuleb määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 tähenduses tõlgendada nii, et see hõlmab hagi, millega ühe liikmesriigi ametiasutus nõuab teises liikmesriigis asuvatelt füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt kahjuhüvitist kahju eest, mis on tekitatud kuritegeliku kokkuleppega esimeses liikmesriigis käibemaksupettuse toimepanemiseks.

### Kohtukulud

- 45 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

**Mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad” tuleb nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 1 lõike 1 tähenduses tõlgendada nii, et see hõlmab hagi, millega ühe liikmesriigi ametiasutus nõuab teises liikmesriigis asuvatelt füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt kahjuhüvitist kahju eest, mis on tekitatud kuritegeliku kokkuleppega esimeses liikmesriigis käibemaksupettuse toimepanemiseks.**

Allkirjad